

Pohádka o líné holčičce.

Daleko a daleko odtud žila jednou v jedné vesničce chudá žena. Chodila pomáhat bohatším sedlákům, obdělávala sama své chudé a neplodné políčko, prala, vařila, pracovala od východu slunce až do jeho západu. Večer, když už měla poklizenou, kozu ve chlévě a nádobí v almárce, usedla k malé lampičce, která jen tak tak stačila osvětlit světnici a zašívala potrhané punčošky a šaty své dcerky.

Marta byla pravým opakem své pilné matky. Nic nechtěla dělat. Když jí maminka něco uložila, udělala to Marta leda byle a špatně, a nebo to odhodila do kouta a nedodělala vůbec. Ani kozu jí nebylo možno svěřit.

Jednou ji zase matka poslala s kozou na pastvu. Marta si lehla do trávy a hleděla na modré nebe. Pluly tam obláčky bílé jak smetana a nadýchané jako peří, nad obzorem se vznášel orel s rozpjatými křídly a někde v dálce zpíval skřivan. V trávě u Martiny hlavy vyhrával na housličky cvrček.

To všechna Marta slyšela a viděla, cítila i to, že na blízké mezi už rozkvetla mateřídouška - ale o koze nevěděla nic. A milá koza, když se ujistila, že Marta nedává pozor, se zlomyslně sebrala a utekla pryč.

Za nějakou dobu zvedla Marta přece hlavu, aby se po koze poohlédla. Ale běda ! Kozy nebylo. Teď se Marta polekala. V lese se potuloval vlk, jestli tam koza vběhla, nezbude z ní nic než několik chlupů a pár okousaných kostiček.

I dodala si líná holčička odvahy a vběhla do lesa. Ale ačkoliv ho sběhala křížem krážem, po koze ani stopy nenašla. S pláčem se vrátila domů. Cestou slibovala sama sobě, že dopadne-li to tentokrát dobře, nebude už nikdy líná a bude dávat dobrý pozor, aby maminku nezarmoutila.

Matka ještě nebyla doma. Marta si sedla na zápraží a hleděla na cestu, kudy se měla maminka vrátit. A jak tak seděla

a slzičky jí stékaly po tvářičkách, zaslechla známé zamečení z chlívků. Vběhla dovnitř a hle ! tu stála koza u žlabu, chroupala trávu a po očku mrkala na Martu.

Marta plna radosti kozu uvázala a zavřela chlívek. Když přišla unavená matka z práce domů a volala Martu, aby jí šla pomoci, přilouďala se Marta už zase tak neochotně jako jindy. Na svůj slib úplně zapoměla. Zase rozbila talíř, když utírala nádobě, a jehlu držela tak nešikovně, že se maminka rozlobila a poslala ji spát.

Marta zalezla do svého pelíšku, chvíli plakala, ale potom klidně usnula. A tu se jí zdálo, že do dveří její malé komůrky vešla krásná paní, celá černě oděná. Ba i přes stříbrné vlasy měla přehozený hustý černý závoj. Přistoupila k Martině lůžku a řekla:

" Pojď se mnou, Marto, odvedu tě do krásného zámku, kde se budeš moci celý den dívat do dálky a nebudeš nic dělat."

Marta se na lůžku posadila. Nedůvěřivě si prohlížela sličnou paní. Pak ale, jako by jí nějaká čarovná moc pudila, vztáhla k neznámé obě ruce a žena ji vzala do svého náručí. Přehodila přes Martu cípy dlouhého černého závoje a vyzdvihla ji z lůžka, jako by byla jen lehounkým pírkem. A pak už Marta vůbec nevěděla, co se dělo, měla pocit, jakoby letěla vzduchem, ale byl to tak příjemný pocit, že usnula na rameni krásné únoskyně.

Když se zase probudila, ležela ve veliké komnatě, do které svítilo vysokými okny slunce. Nábytek byl ze slonové kosti, potažený bleděmodrým sametem. Postel, v níž Marta spala, měla nad sebou nebesa z lehounké bleděmodré látky. A ve hlavách se skláněla černá paní.

Byla ve dne ještě mnohem krásnější než v noci. Měla bledý obličej, nad nímž se třpytily stříbrné vlasy jako velký, tepaný diadém. Po těle jí splýval dlouhý černý závoj, do něhož byla neznámá zcela zahalena.

Oblékla Martu do krásných šatů a odvedla ji do jiné komnaty. Tam už stála na stole připravená snídaně. Ale byla to podivná snídaně. Káva se sama nalávala do zlatých koflíčků, cukr

sám padal z malé cukřenky, vykládané drahokamy, lžička z těžkého zlata míchala kávu v šálku, aniž by ji Marta musela vzít do ruky jako plechové lžičky doma. Sladké rohlíčky na zdobených talířcích se samy lámaly na kousky a skákaly Martě do úst. Marta byla jako u vytržení a černá paní ji pozorovala vážnýma, smutnýma očima.

Po snídani vzala dívku za ruku a vedla ji několikerymi dveřmi, které před nimi neviditelné ruce samy otvíraly, na širokou terasu a z ní po mramorových schodech do rozsáhlé zahrady. Kam jen oči pohlédly, všude stály vzácné stromy s větvemi obsypanými nejrůznějšími květy. Pod nimi prostíraly se záhony květin neznámých tvarů a všech možných barev. Bylo to překrásné, ale podobalo se to spíše obrazu než skutečnosti.

Žena v černém závoji se obrátila k Martě a pravila:

" To je můj zámek, milé dítě. Budeš tu obklopena samou nádherou a smíš tu dělat, co chceš. Kamkoliv ~~hudeš~~ můžeš jít, jen do zadního kouta zahrady nechoď, tam, kde stojí u kamenné lavičky ten smutný strom. I tobě by tam bylo smutno."

Marta se zahleděla ke smutnému stromu. Byl to jediný kout, který měl jenom zeleň, ale takovou záduščívou a smutnou zeleň, která vůbec nevábila. Martě se zdálo, že bude docela snadné splnit přání černé paní.

" A nyní tě opustím, Marto," řekla černá paní. " Za tři roky a tři dny se na tebe opět přijdu podívat."

S těmito slovy se rozloučila s děvčetem, přitáhla si svůj černý závoj a zvedla ruku. V okamžiku přijel skvostný, zlatý vůz, tažený dvěma páry černých koní ve zlatých postrojích, perlami vykládaných, žena se sklonila a políbila Martu na čelo, vsedla do kočáru, a tu se zdvihl tak prudký vítr, že Marta si rukou oči zakryla.

Když prohlédla clonou prachu, byl kočár s černou paní pryč. Kolem se nic nepohnulo, jen stará vrba nad kamennou

levičkou zasténala a její převislé větve zavlály ve větru, jako by mávaly někomu na pozdrav.

Marta se vrátila do zámku. Všechno bylo tak skvostné, obrazy, látky, drahé kamení, že nevycházela z údivu. A jen si pomyslíla nějaké přání, hned se jí splnilo.

Dveře se před ní otvíraly, jídlo se samo předkládalo, ba i do úst jí samo skákalo. Chodila velkými komnatami a obdivovala vše, nač se podívala.

Za několik dní přestal palác Martu bavit a ona vyběhla ven. Ale ač v prvním okamžiku byla zahradou tak okouzlena, uvědomila si přece, že v zahradě, krásou a nádherou tak přeplněné, něco chybí. Neboť v zahradě bylo ticho. Nezpívali tu ptáci, nebzučely včely, ba ani cvrček tu nehrál na své housličky, jako doma za humny, kam vyváděla kozu na pastvu.

Bylo tu ticho, větší ticho než v kostele, a bylo to zklidující ticho. Marta nebyla bázlivá holčička, ale v tu chvíli pocítila, jako by jí nějaká ruka sevřela srdíčko. Stromy stály nepohnutě ve slabounkém větérku, a květiny ani nenaklonily své nádherné, barevné kalichy na stepilých lodyhách.

Marta se zastavila u dlouhého záhonu, osázeného bílými liliemi. Sklonila se, aby vdechla jejich sladkou, omamnou vůni; ale běda, květy nevoněly. A když udivené děvče vzalo jejich kalich do dlaní, zpozorovalo s úžasem, že jsou z drobně žilkovaného a neuvěřitelně křehkého mramoru. Chvíli stála Marta nad kamennými liliemi v úžasu, jako by sama zkameněla. Pak se rozeběhla zahradou od stromu ke stromu, od květu ke květu, skláněla se a dotýkala té nádhery, hledajíc aspoň jeden, jediný pravý kvítek. Ale všechny ty krásné barevné stromy a květiny byly buď z perel, nebo z drahého kamení. Teď teprve pochopila Marta, proč tu nezpívají ptáci, proč v zahradě nebzučí včely a proč motýlci netančí nad barevou nádherou květů. Zahradá byla mrtvá.

Tu zabloudil Martin zrak do vzdáleného kouta zahrady, tam, kde stála smutná vrba nad kamennou lavičkou. A Marta kráčela pomalu k ní a docela zapomněla na slib, který dala ženě v černém závoji.

Černá paní měla pravdu. Byl to smutný kout. Nad mramorovou lavičkou stála stará smuteční vrba a její větve dosahovaly až k hladině černého jezírka. A kolem rostly kopřivy. Ale ku podivu, byly to pravé kopřivy, jak Marta velmi brzo zjistila, když se jimi prodírala. Pak usedla pod štíhlou vrbu a hleděla do dálky. Bylo jí náhle, jako by byla doma za humny a dívala se na smetanové obláčky nad hlavou.

Ale palčivá bolest nohou, ošlehaných od kopřiv, jí nedala dlouho sedět. Plna pomstychtivosti jala se kopřivy holýma rukama vytrhávat. Bylo to zlé, už jí pálily i ruce, tu a tam jí některá kopřiva šlehla i přes obličej, ale Marta se nevzdala, dokud neprotrhala ke kamenné lavičce hezkou cestičku. A hle! na cestičce objevila malou kytičku, skutečnou živou kytičku, jako pozdrav živého světa. Dosud se dusila v temném stínu kopřiv, teď obrátila svůj květ k slunci a vděčně jej rozevřela jeho hřejivé záři.

Povzbuzena úspěchem chodila sem Marta každý den a pilně trhala kopřivy, až vyplela celý kout. Mnohokrát myslela, že palčivou bolest už nesnese ~~číst~~, mnohokrát objala vrbu kolem štíhlého pně a plakala do rozpukané kůry, ale nevzdala se a zápasila dál. Když byla unavena, usedla na mramorovou lavičku a hleděla do modrého nebe. A vrba se skláněla níž k malé dívčí hlavičce a řečí větru vyprávěla Martě o zemi, o lesích, o ptácích, o všem tom, co žije a dýchá.

Posledního dne, kdy Marta vytrhávala ~~poslední~~ zbytky kopřiv u zahradní zdi, objevila malá, zrezivělá dvířka. Zkusila se o ně opřít a hle! dvířka po nevelké námaze povolila a otevřela se za hrozného skřípotu v rezatých stěžejích. A Marta stála ve světě.

Kolem ní se rozkládal široký trávník, skutečný trávník, měkký jako koberec. A jím jako stuha vinula se pěšinka k malému domku. Na chvíli Marta zaváhala, pak se rozeběhla bílou pěšinkou k němu.

V domku bydlila stará, němá babička. Sbírala bylinky a vařila lektvary a lidé z okolí chodili k ní pro masti na své bolesti a rady v nouzi. Marta si stařenku hned oblíbila. Když viděla, co práce babička zastane, zastyděla se za své zdravé, ale neužitečné ruce a vzpomněla si, jak nechtěla pomáhat mamince. A pomáhala tím víc stařence, všude, kde mohla.

Stará žena byla její jedinou přítelkyní. Za její pomoci naučila se Marta dobře číst a psát. Byla sběhlá v šití i vaření a odnesla si od stařenky mnoho cibulek a sazenic domů. Osázela celý kout u vrby, přeryla půdu, a za nějaký čas ho proměnila v malou zahrádku.

A když jednoho dne večer unavena usedla na lavičku pod vrbou, aby se jejím šuměním dala ukolébat do snění, zacvrlikal někde v koruně malý ptáček a Marta se rozplakala radostí.

Tak plynul čas. Marta vykopala všechny ozdobné, kamenné květiny a stromy a uložila je do hlubokého sklepení zámku. A na jejich místo nasázela pravé rostliny. Byla to těžká práce, ale Marta byla houževnaté děvče a na každé návštěvě vyprávěla své staré, němé přítelkyni o tom, jak pokračuje ve své práci. Stará žena pokyvovala hlavou a měla v očích slzy radosti nad úspěchem své svěřenky.

Zatím se z Marty stávala stepilá dívka. Měla dlouhé, černé copy, které jí padaly hluboko po zádech, a černé oči, které zářily vesele do světa. Stařenka jí často pozorovala se zalíbením, a ve chvílích klidu pročesávala její dlouhé černé vlasy.

A roky běžely a bylo opět jaro. Stromy kolem zámku hýřily květy, ptáci zpívali, ve větvích bzučely včely a vítr voněl teplým jarem. Jednoho dne ráno vstala Marta s pocitem neklidu. Dnes vypršely ony slíbené tři roky a tři dny a konečně sem měla vrátit černá paní ve svém zlatém kočáře se dvěma páry černých

koní.

Marta chodila bezcílně zámkem a čekala. A ačkoliv jindy čas utíkal, toho dopoledne se minuty ploužily jako hodiny a hodiny vůbec neměly konce. Bylo krátce před polednem, když Marta, usoužena dlouhým a marným čekáním, zaběhla ke staré vrbě. Přepadla ji náhle úzkost, že snad velitelka zámku nebude spokojena s odstraněním skvělých, ale mrtvých květů a stromů, ač Marta dávala velký pozor, aby ani jediný drahokam neztratila, když odnášela to bohatství do klenutých sklepení.

Naposledy objala kmen vrby na rozloučenou. Co když ji rozhněvaná černá paní vykáže ze zámku ?

A jak tam stála, objímajíc starou vrbu, zvedl se prudký vítr, tak prudký, že Marta zavřela oči a přitiskla svou tvář těsněji k rozpukané kůře. Ale tvrdá kůra byla náhle jako aksamit, a když Marta vzhledla, stál tu místo vrby štíhlý mladík ušlechtilé tváře.

Marta uskočila a její tváře se polily nacheč. Ale mladík k ní (beze slova) přistoupil, ^{a pravil: "Něteký se a poga se mnou, všechno ti vycvčilim"} vzal ji za ruku a vedl ji k zámku. Tam na mramorových schodech stála černá paní. Když uzřela dvojici, rozevřela náruč a Marta i jinoch jí běželi vstříc. Královna oba políbila a vedla je do zámku. Ten byl plný hluku a života a sloužící^{ch} ve skvostných livrejích. Marta nevycházela z údivu nad nenadálou změnou.

A pak začala královna vypravovat.

Žila kdysi královna a měla syna Oldřicha. Milovala ho více než svůj život a zahrnula ho takovou péčí, že Oldřich nemusel ani pěstem hnout. Všechno za něj vykonali sloužící.

Jednou přijel do zámku eizí rytíř. Královna ho přijala a uspořádala pro něj radovánky, jak se slušelo a patřilo. Ale rytíř neměl smyslu pro turnaje a slavnosti. Jeho oči pronásledovaly královnu. Při velkém plese ji požádal o ruku, ale královna ho odmítla. Celé její srdce bylo vyplněno jen bezmeznou láskou k Oldřichovi.

A tu rytíř, rozezlený odmítnutím, proklel královnu i jejího

syna. Změnil ji ve starou, němou ženu a prince ve vrbu.

Nebohá královna znala podmínku vysvobození: musela najít dívku stejně línou jako Oldřich, která by se z vlastní vůle polepšila a pilnou prací vysvobodila oba zakleté.

Jen jednou za tři roky a tři dny směla královna vzít na sebe svou vlastní podobu a hledat ve světě záchrankyni. Ztratila-li ten jediný den marným hledáním, musela čekat v beznaději do další lhůty. Celá řada dívek propadla v kouzelném zámku ještě větší lenosti, až teprve Marta, toužící po kousku skutečné, živé přírody, přemohla zlou kletbu.

Tu teprve pochopila dívka všechno to, o čem v uplynulých třech letech marně přemýšlela. Odmítala děkování šťastné matky a mladého prince, vždyť práce byla její jedinou útěchou v době samoty, kromě chviliek u staré vrby, nebo v chýši milé stařenky.

Ale vděčnost obou vysvobozených byla upřímná a tak hluboká, že Oldřich požádal Martu, aby se stala jeho ženou. Vždyť ji už miloval po celé ty tři roky, kdy byl stromem, v jehož stínu Marta sedávala a do jehož kůry někdy plakala.

Marta se šťastným úsměvem přikývla. Byla by se těžko loučila s princem a jeho matkou i se svou milou, živou zahradou. Vyžádala si jen dovolení, aby směla navštívit maminku doma v rodné vesničce.

A tak hned druhý den zapřáhl starý poďkoní královnino čtyřspřeží a odvezl šťastnou nevěstu s Oldřichem do její rodné vísky. A maminka, která bezpočtukrát již oplakala svou línou holčičku, sevřela v náručí spanilou dívku, jejíž upravené ruce svědčily o tom, jaká změna se s ní stala.

Na výslovné přání královny i obou šťastných snoubenců vrátili se do zámku i s maminkou.

A pak byla velká a slavná svatba, a když skončila, zasadil Oldřich se svou ženou novou, skutečnou vrbu ke kamenné lavičce. A ten koutek zůstal jejímh nejmilejším místem z celé zahrady.